

Standpunt van de radicale criminologen* m.b.t. de voorlopige hechtenis

1. De radicale criminologen achten de *onmiddellijke oprichting van een studie-commissie* die de dossiers onder de loupe neemt, van de circa 1400 gedetineerden, die op dit ogenblik in voorarrest opgesloten zitten noodzakelijk. Deze commissie moet binnen korte termijn een omstandig verslag publiek maken over de manier waarop de bestaande wetgeving op de voorlopige hechtenis wordt geïnterpreteerd en toegepast door de onderzoeksgerechten.

Er moge in dit land een scheiding der machten bestaan, maar een dergelijke commissie moet in het leven geroepen kunnen worden van het ogenblik af, dat er een vermoeden bestaat dat er zich misbruiken voordoen.

Elke verdachte wordt geacht onschuldig te zijn, totdat een gerecht hem veroordeeld heeft. Als gevolg daarvan bepaalt de wet op de voorlopige hechtenis dat men slechts van zijn vrijheid kan beroofd worden, in 'ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die de openbare veiligheid raken'. Ondanks die strenge voorwaarden worden jaarlijks ± 9000 mensen in voorhechtenis opgesloten, wat ongeveer de helft is van het aantal vrijheidsberovingen in één jaar in België. Cijfers uit 1972 wijzen uit dat van de 6.338 mensen tot wier aanhouding de raadkamer besloot, er reeds 1.088 in beroep vrijkwamen.¹ Achteraf zouden liefst 470 vrijspraken volgen, wat hoog is, gezien de vaak opgemerkte tendens, die bij rechters zou bestaan om in het uiteindelijke vonnis de onderzoeksgerechten te dekken, door een strafmaat uit te spreken, die gelijk is aan het voorarrest. Deze hoge cijfers hebben zeker te maken met het feit dat de onderzoeksrechters zich in dit land nogal vrij voelen om de voorlopige hechtenis te misbruiken, enerzijds om een bekentenis uit te lokken, anderzijds om in bepaalde gevallen eigenhandig tot een straftoemeting over te gaan.

Exemplarisch voor het tweede geval is het aanhoudingsmandaat dat in Leuven werd uitgevaardigd tegen een 18-jarige P.V.D.A.-militant die slogans had geschilderd op de schoolmuur. In de motivering stond opgetekend dat er 'ernstige en uitzonderlijke omstandigheden' aanwezig waren, door het feit dat 'verdachte deel uitmaakt van een organisatie waarin dergelijke activiteiten schering en inslag zijn, en dat duidelijk moet gemaakt worden dat dergelijke activiteiten niet kunnen worden geduld'.² Hoe langer hoe frequenter zien we dat onderzoeks-

* De Radicale Criminologen zijn een groep studenten, ex-studenten van de studierichting Criminologie aan de K.U.Leuven die, gezien de vele bestaande noodtoestanden, in de domeinen verwant aan deze wetenschap, eerder opteren voor het conflictmodel. Als veranderingstrategie.

1. 'Hoe voorlopig is de hechtenis?', Antwerps Advokatenkollektief, 1979, brochure uitgegeven in eigen beheer, pg. 4-5.

2. De Morgen, 11 maart 1983.

rechters in politiek-geladen gevallen, op die manier interveniëren. De zaak-Graindorge vormde hier een triest hoogtepunt. Recente voorarresten van de studenten na de staalbetoging, of andere jongeren na de A.F.F.-betoging kort geleden in Antwerpen, maken de sporen duidelijk van een echt beleid terzake.

In Le Journal des Procès van 13 mei 1983, schrijft gewezen minister van justitie Vermeylen over het voorarrest van Richard Niesink, een betoger die werd opgepakt na de A.F.F.-blokkade van de V.M.O.-betoging van 4 december 1982. 'Voici un exemple frappant... de l'utilisation abusive de la détention préventive... La cour utilise la détention préventive comme une mesure de répression arbitraire, précédant le jugement au fond, après débat contradictoire.'

Een aanhouding rukt iemand plots uit zijn sociale leven, en het is duidelijk dat onderzoeksrechters van de ontstane verwarring willen profiteren om de verdachte onder druk te plaatsen, om bekentenissen uit te lokken. Dat hier soms op een illegale manier gebruik wordt gemaakt van onverholen dreigementen, met betrekking tot de duur van het voorarrest, is al even duidelijk. Het gevangenis-personeel is niet voorbereid op dergelijke grote doorstroming van gevangenen in voorarrest en vaak zien we dat voorhechtenis gepaard gaat met een strenger regime. Ook kent België wettelijk geen enkele limiet inzake voorarrest, en wordt de voorhechtenis op dit ogenblik feitelijk verlengd door de achterstand in rechtszaken, waarvoor enkel het gebrek aan personeel verantwoordelijk is. Ook maakt de bestaande wet een onrechtvaardig, discriminerend onderscheid tussen de Belgen met of zonder een vaste verblijfplaats, waarbij de vreemdelingen automatisch worden gelijkgeschakeld met de laatste categorie.

In de Belgische arresthuizen is ook nauwelijks een spoor van toepassing van de Minimaregelen, zoals ze werden opgesteld door de Raad van Europa in 1973. Volgens deze regelen zouden de gedetineerden in voorhechtenis 'het genot moeten hebben van een behandeling die geen andere beperkingen inhoudt dan deze opgelegd door de strafrechtspleging en de veiligheid.' Diverse wantoestanden hier opgesomd, geven wellicht aanleiding tot het feit dat het grootste aantal zelfmoorden in de gevangenis gepleegd worden door gevangenen in voorarrest...

2. De bestaande wetgeving op de voorlopige hechtenis moet daarom onmiddellijk herzien worden. Speciale gevangenen moeten worden geïnstalleerd, waarbij een leven in de gevangenis, volgens het leidmotief van de Minimaregelen mogelijk wordt gemaakt. Er moeten meer keuzemogelijkheden worden gecreëerd voor de onderzoeksrechter, b.v. de aanmeldingsplicht. Al moet hierbij een wetenschappelijk onderzoek na verloop van tijd uitgevoerd worden, om de evolutie in de praktijk van de onderzoeksgerechten te bestuderen. Geenszins mag de nieuwe wetgeving leiden tot een situatie, waarbij de nieuwe keuzemogelijkheden enkel werden toegepast, waar voorheen vrijlating bevolen werd. Een gedetineerde in voorarrest moet na de beslissing van de raadkamer, onmiddellijk in beroep kunnen gaan bij een niet-onderzoeksgerecht, met name de correctionele rechtbank.

Onmiddellijk dienen wettelijke limieten inzake voorhechtenis te worden ingevoerd, en de achterstand inzake rechtszaken moet worden weggewerkt. De eenvoudigste oplossing hiertoe is, dat er op de hoge lonen van de magistratuur wordt ingeleverd, en hiermee nieuwe aanwervingen worden bekostigd. Het bo-

vengenoemd onderzoek, moet noodzakelijkerwijs leiden tot sancties tegen onderzoeksrechters die de bestaande strenge motiveringsplicht lichtzinnig hebben toegepast.

Luc Vanheerentals
namens de Radicale Criminologen
(te bereiken via Postbus 11, 3000 Leuven 1).